

Služba k sv. mučedníku Václavovi

Ke dnům 28. září (11. 10.) a 4. (17.) března

(Návrh služby večerní i liturgie)

Dne 28. září

V předvečer na velké večerní

Blažený muž...

Stichiry na »Hospodine, k tobě volám« (1. hlas)

Za onoho času, kdy z východu šířila se po Moravě vůně víry křesťanské, vévoda český jménem Bořivoj zavrhl podle vůle a pokynu Božího ohavnou modloslužbu a byl na Moravě sv. Metodějem pokřtěn i se svou družinou. Křtěn byl poté i lid jeho. V chrámech, jež se v Čechách budovaly, se hojnou blahodati Boží dělo přemnoho zázraků. Nejkrásnějším květem na nově zasazené vinici českého východního křesťanství stal se pak vnuk Bořivojův zvaný Václav, jenž se zaskvěl jako slunce, na západ i na krajiny severní vyslal jasné paprsky svých zázraků těm, kteří opěvají přeslavnou památku jeho. Na jeho přímluvy chrání Kristus Bůh před zánikem zemi českou a dává nám doposavad milost velikou.

Již v dětství zamiloval si Václav slovanskou liturgii a víru východní, takže od mládí kráčel věrnou cestou zbožnosti, aby uskutečnil evangelium v životě svém. Jako kníže byl věrný a moudrý, pravdomluvný v řeči a spravedlivý v soudu. Naučiv se od Krista: „Nesuďte a nebudete souzeni,“ bránil odsuzování provinilých. K sirotkům byl milosrdný, lkajících a vdov byl otcem a raněných dobrotivým utěшитelem. Hladové sytil, žíznivým nápoje poskytoval a svými šaty nahé odíval; nemocné navštěvoval, mrtvé pohřbíval, cizince a pocestné jako vlastní příbuzné rád přijímal, kněžím a duchovenstvu uctivě přísluhoval a bloudícím cestu pravdy ukazoval. Na jeho přímluvy dává nám Kristus Bůh doposavad milost velikou. [Mat 7,1]

Statečně odolával, když mu bezbožníci hrozili, aby ho od zbožnosti odvrátili. Václav však s pomocí Boží ve skrytu dále pokračoval na své cestě duchovní a nikdy neokoušel z modlářských hostin a hanebných obětí těchto bezbožníků, aby se účastí na pohanství neposkvrnil. Když vlády se ujal, víru svou křesťanskou zjevně projevil. Otevíral chrámy, slovanskou bohoslužbu podporoval, i radovati se počala Církev a ďáblu bylo působeno přemnoho škod. Václave blahoslavený, kníže český, chraň nás od zlého, zažehn zlé duchy a pros Boha, aby nám daroval milost velikou!

Další stichiry

Blažený kníže Václave, svým vzděláním a učeností jsi udivoval. Leč nade všechny vědomosti sis víry křesťanské východní v srdci cenil. Moudrost tvoje pocházela z uvažování o skutcích Božích a tvá mysl byla osvícena jasem perly Božího Království, kterou jsi jako nejdražší svůj poklad v srdci choval. Tvář vznešenou a tělo čisté sis zachoval. Pokoru, trpělivost, mírnost jsi projevovat a lásku, nejdůležitější ze všeho, jsi rozhojňoval, násilí ani lest v ničem nečiniv. Krásnými skutky byv ozdoben, od útlého mládí jsi zbožně hledal tichý život duchovní a vnuknutím Božím předvídal věci budoucí. Vévodo náš, daruj nám duchovní poznání a chápání cest Božích!

Ve dne i v noci neustáváje v modlitbách, štítem víry i neviditelným mečem Ducha Svatého, jímž je slovo Boží, jsi proti ďáblu bojoval. Lidi své napomínal, přesvědčoval i káral, k hostině Páně je zval, a když jsi je ze chřtánu ďáblova vyrval, do lůna matky Církvě je uváděl a ustavičně je božskými pokrmy sytil. Nemoci všeliké zaháníš od těch, kteří tě s důvěrou volají na pomoc a s láskou opěvují tvé přebлаžené skonání. Přímluvami svými uzdrav neduhy duší i těl našich, vyléč hříchem raněná srdce naše, aby užřela Boha a okusila život věčný. [Ž 118,99; Mat 13,45—46]

Blažený Václave, od nejtělejšího dětství ctnostmi ses vyznamenával a Kříž Kristův na ramena svá vložil, pamětliv byv evangelijních slov Kristových: „Kdo chce za mnou přijít, zapři sám sebe, vezmi kříž svůj a následuj mne.“ V dobách postních a časech zimních kráčival jsi bos neschůdnými cestami od hradu k hradu, pěšky navštěvuje chrámy Kristovy, zanechávaje za sebou šlépěje zvlhlé krví. Abys cudnou čistotu zachoval, nosil jsi na holém těle roucho zíněné drsné velice. Svrchu nosil jsi krásný šat knížecí, a tak ses skvěl před Bohem, který vidí, co je skryto, i před lidmi, kteří hledí na to, co je na povrchu. Na přimluvy tvé nechť očistí Pán duše naše, aby nám jako tobě mohl darovat spásu v Království nebeském a hojně milosti.

[Mat 16,24; Mat 6,6]

Sláva... (1. hlas)

Mladší bratr Václavův, jehož pyšné a vládychtivé srdce si ďábel získal, rozhodl se zahubit knížete našeho a uchvátit jeho trůn. Lstivě pozval jej do svého domu, aby ho zde o život připravil. Dozvěděl se chrabřý kníže Václav, co mu zde hrozí, leč neutekl, řka: „Děj se vůle Boží.“ Než slunce vzešlo, bratrovrah v chladném šeru u chrámu Božího úkladně tasil břitký meč, aby hroznou žertvu uchystal a Václava jako oběť neposkvrněnou do nebe vypravil. Leč vtom bídніка opustily síly a nemohl zabít svého bratra, Bohem chráněného Václava. Rozhodl se však Kristus Pán splnit touhy a modlitby svého služebníka, jenž si již dávno přál stát se mučedníkem. Seběhli se zpřísahanci a mnoha meči a kopími blaženého vévodu ukrutně zavraždili. Nebe se radovalo, zatímco země plakala, když vítězný trpitel Václav k trůnu Beránka Božího vystoupil, aby se na věky za svou otčinu jakožto její kníže přimlouval.

I nyní...

Bohorodičen dle typikonu (str. 17). Vchod s kadidlem

Světlo tiché... Prokimen dne

Paremije

Žalmista: Čtení z Izaiášova proroctví.

Shlédni, Hospodine, s nebes a pohled z domu svého svatého a z *místa* slávy své! Kde je horlivost tvá a síla tvá? Kam se poděla hojnost milosti tvé a slitování tvých? Proč nám *teď s takovými činy* prodléváš? Vždyť jsi Otec náš; neboť Abraham neví o nás a Israel nás nezná. Leč ty, Hospodine, jsi Otec náš; vysvoboď nás, neboť jméno tvé od počátku na nás spočívá. Proč odvrátil ses od nás, Hospodine, takže sešli jsme z cesty tvé, a zatvrdil jsi naše srdce, abychom se tě nebáli? Navrať se *opět* kvůli služebníkům svým, kvůli pokolením svého dědictví! Ať co nejdříve vezmeme do dědictví svatou horu tvou! Nepřátelé naši zpustošili tvou svatyni. Stali jsme se takovými jako *jsme byli* na začátku, kdy jsi ještě nepanoval nad námi ani nebyli jsme nazýváni jménem tvým. — Kéž bys otevřel nebe! *Pak* zachvějí se hory před tebou, roztaví se *a potekou* jako vosk, jenž rozplývá se od ohně. A sežehne oheň odpůrce tvé a jméno tvé stane se známé protivníkům tvým. Před obličejem tvým *děsem* strnou národové. Až činit budeš slavné *a hrozné věci*, hory se před tebou roztřesou. Od věků jsme neslychali a oči naše *nikdy* neuzřely *jiného* Boha, kromě tebe a skutků tvých pravých, *který by* milost prokazoval těm, kdo na tě čekají. Neboť milost potká ty, kdo činí spravedlnost a kdo pamatují na cesty tvé. — I nyní jsi, Hospodine, Otec náš, kdežto my jsme prach. Ty jsi Stvořitel náš a my všichni jsme díla rukou tvých. Nehněvej se na nás příliš, Hospodine, a nevzpomínej po *všechny* časy hříchů našich. A nyní *již* shlédni *na nás*, Hospodine, neboť jsme všichni lid tvůj. (*Iz 63,15—19 64,1—5, 8—9*)

Žalmista: Čtení z Jeremiášova proroctví.

Toto praví Hospodin *dceři Jerusalemské*: „Pamatuji na milost mládí tvého a na lásku dokonalosti tvé, takže jsi následovala svatého *Boha* Israele,“ řekl Hospodin. „Svátostí Hospodinovou byl Israel a prvotinou úrody jeho; všichni, kdo požívají prvotiny, hřeší a neštěstí přijde na ně,“ praví Hospodin. Slyšte slovo Hospodinovo, dome Jáko-bův a všechna pokolení domu Israelova! — Tak praví Hospodin: „Co na mě našli vaši otcové špatného, že se tak daleko vzdálili ode mne, následovali daremnosti a daremnými se stali. Neříkali: »Kde je Hospodin, jenž nás vyvedl ze země egyptské, provedl nás pouští, zemí vyprahlou a neprůchodnou, zemí bezvodou a neplodnou, skrze stín smrti, územím, jímž nikdy člověk neprošel, tam, kde nikdy syn člověka nežil?« Vyvedl jsem vás na Karmel, abyste jedli ovoce jeho a nejlepší jeho věci. Vešli jste do mé země, ale poskvrnili ji a dědictví mé jste zhanobili. Kněží se netázali: »Kde je Hospodin?« Strážci zákona nevěděli o mně. Pastýři mne znectili. Proroci prorokovali *ve jménu* Bálově a následovali to, co nepřináší užitek. Proto se budu s vámi ještě soudit,“ praví Hospodin, „se syny synů vašich se budu soudit. — Jeďte na ostrovy kyperské* a dívejte se. Pošlete *někoho* k pouštním kočovníkům** a hluboce se zamyslete! Uvidíte, zda se *někde* stalo něco takového! Zda vyměnil nějaký národ své bohy — ač to *žadní* bohové nejsou? Můj lid však vyměnil svou slávu, za *to, co mu žádný* užitek nepřinese. Zhrozila se nad tím nebesa a otrásla se děsem strašným,“ praví Hospodin. (*Jerem 2,2—12; viz pozn. vzadu*)

Žalmista: Čtení z knihy Moudrosti Šalomounovy.

Duše spravedlivých jsou v ruce Boží a trápení se jich nedotkne. Očím nerozumných se zdá, že umřeli, a jejich odchod se pokládá za trest; když se odebrali od nás, *považuje se to za jejich zánik*; leč oni jsou v pokoji. Neboť i když přijmou před lidskýma očima utrpení, jejich naděje

je naplněna nesmrtelností. I když museli vytrpět nějaká muka, dojdou velikého dobrodiní, neboť Bůh je vyzkoušel a shledal, že jsou jej hodni. Zkouší je jako zlato ve výhni a přijme je jako plody obětované. Zasvítí ve chvíli, kdy jsou požati, jako když rychle vzplane *obětovaný* snopek *obilný*. Budou soudit národy a vládnout nad lidmi, a Hospodin v nich bude kralovat na věky. Ti, kdo v něho doufají, poznají pravdu, a přetrvají ti, kdož jsou v lásce jemu věrní. Neboť blahodať a milost *Boží* jest v jeho svatých a navštívení v jeho vyvolených. [3,1—10; *dle pravoslavného znění v Mineji*]

Na litiji

Podoben beránku bezhlesně jdoucímu na porážku, odebral ses, Václave, navštívit bratra svého ukrutného, rozhodnutého zahubit tě a uchvátit trůn tvůj. Tříkrát spiklenci při hostině na Bohu odporném hradě tasili meče proti tobě, a vždy je síla shůry zapudila. Ač se vražedný záměr pekelníků, shromážděných v ukrutníkově sídle, předem prozradil, ač jsi byl příznivcem svým naléhavě varován a uchystána ti byla poslední cesta k záchraně, nedbal jsi, neuprchl, odevzdav se plně do vůle Boží. Trpiteli Václave, daruj nám svou důvěru, mírnost a odvahu; pros za nás Boha, aby nás přijal do věčného života v Království svém.

Po noci v sídle zlého bratra jsi před svítáním krácel do chrámu na jitrní slavosloví. Kain však už číhal na cestě a britkým mečem tě udeřil. Tys však, Bohem jsa ochraňován, nebyl vážněji raněn a mohl jsi snadno bídníka zabít. Spěchal jsi však ke chrámu, a tu onen nešlechetník povolal mnohé zlosyny, poblíž poschovávané a ti ostrými meči a kopími tělo tvé probodali a rozsekali. Duše tvá, prolitím krve mučednické oslavená, jako královským purpurem ozdobena, vystoupila na nebesa. Tam u trůnu Beránkova přimlouvej se, kníže šlechetný, aby národ tvůj našel cestu pokání a pod vládou tvou navrátil se k víře svatého Metoděje.

Bezdeché tělo blahoslaveného mučedníka v chrámu položili. A nevinnou jeho krev, jež skropila zemi před chrámem i zeď, vodou smyli. Druhého dne zjitra však krev Václavova na tom samém místě byla opět nalezena, aniž by se do země vsakovala. I znovu ji se strachem smyli a utřeli. A vstavše třetího dne, hle, krev onu opět uviděli. Tak zázrakem ihned dosvědčil Bůh svatost Václava, služebníka svého, který stal se mocným pomocníkem těch, kdo jsou v bídě. Vždyť právě přijal dar milosti od Krista Spasitele: ubohé vysvobozovati, zarmoucené těšiti a hojiti všechny bolesti těch, kteří jej s důvěrou vzývají, o pomoc žádají a s láskou světí jeho přezázračný svátek.

Sláva...

Svatý Václave, vévodo české země, kníže náš, pros za nás Boha. Nedej zahynouti nám ni budoucím! Stal ses společníkem nebešťanů a druhem andělů, ve sboru apoštolů a mučedníků zdědil jsi pokoj vyvolených a nevinných, obdržel u Krista korunu věčného mládí a krásu nepomíjícího půvabu. Pohrdnuv knížectvím a vznešeností pozemskou, kde jsi vynikal mocí svou, jako pravý kníže a mučedník vstoupil jsi do Království nebeského. Tam se sborem spolu s tebou umučených přátel pros jako kníže za národ svůj u Boha, jenž na tvé přímlyvy sesílá duším našim pokoj, hojná uzdravení a milost velikou.

I nyní...

Bohorodičen dle typiku (viz dodatek)

Na stichovně (8. hlas)

Náš vévoda Václav jen chudou stravou posiloval údy své, v noci vstával na modlitby a neustále Bohu díky vzdával. Takovou horlivostí k bohoslužbám hořelo srdce jeho, že vlastníma rukama chléb pro Pána k Tajině poslední večere

pekl. Za ticha hluboké noci totiž na poli svém pšenici požal, na ručním mlýnku semlel a vodu k mísení těsta ve jménu Nejsvětější Trojice nabíral. Na vinici po setmění hrozny česal a rukama vymačkával, aby víno ke svaté oběti přichystal. Navštiv, kníže náš, i dnes pole své české a moravské, sklízej nás jako úrodu svou do nebeských stodol Kristových a pros za nás Boha!

Zvolaají spravedliví a Hospodin je vyslyší.

Byl svatý Václav pravým ctitelem Kristovým; hříšníky podle příkazů apoštolských usvědčoval a napomínal, mnohým domlouval a všechny povzbuzoval s velikou trpělivostí. Žertvám modlářským se vyhýbal a pohanské svatyně se zemí srovnal. Žaláře bořil, popraviště vyvrátil. S mírnými laskavě rozmlouval, nemírné, nemravníky a od víry odpadlíky káral a těžce jim jejich pády vytýkal. Kníže Václave, jako jsi zajaté osvobozoval, vyveď ze žaláře vášní duše naše, rozlom nám okovy hříchů, abychom se jako lid tvůj s tebou stále radovali u Krista v Království nebeském.

Mnohá jsou souzení spravedlivých, ale Hospodin je ze všech vysvobodí.

Pro služby Boží planulo srdce jeho, na řádech církevních a obyčejích zbožnosti křesťanské lpěla svatá duše blaženého vládce Čechů. Jako včely do úlu spěchali k němu duchovní a další sluhové Boží, přinášejíce knihy a ostatky svatých. Proti odvěkému nepříteli, dávnému hadu, chápal se ustavičně zbraně modlitby a mečem Ducha Svatého neúnavně potíral duchy zla, podnebeské moci a síly světavládce temnot věku tohoto. Kníže náš Václave, přimluvy svými u Krista Boha střež dědictví své! Ochraňuj nás, kteří jsme stejné víry s tebou, a vysvobď svůj lid ze chřtánu zhoubného hada, jenž se otevírá, aby jej pohltil.

Maje smělost před Bohem, pros Krista, abyhom obdrželi
odpuštění hříchů a spaseny byly duše naše!

[2Tim 4,2; 1Tim 5,20; Tit 1,13; Zjev 12,9; Efez 6,16—17 a 6,12]

Sláva... (8. hlas)

Jako kdysi Pán pro tvou svatou přímluvu mnoho lidí ze žaláře a okovů vysvobodil, prosíme tebe, nejblahoslavenější Václave, abys nyní, nehledě na nesčíslné nepravosti naše, u téhož laskavého Otce byl i nám spolehlivým prostředníkem. Kéž nás Otec nebeský, usmiřen tvou dobrotivou přímluvou, v životě pozemském chrání a ve svaté službě ustavičně posilovati ráčí. Nechť nás svou přímluvou, blažený mučedníku, proti všem úkladům nepřátel viditelných i neviditelných mocně bráníš, svou milovanou víru pravoslavnou navěky zde udržuješ, z hrozících nebezpečností nás vysvobodíš, všelikou nemoc od nás odvracíš, ze světských vášní, soužení a starostí nás milostivě vytrhneš a duchovními ctnostmi nás obdaruješ.

I nyní...

Bohorodičen dle typikonu (str. 17)

Po Otčenáši tropar sv. Václavu (4. hlas)

Dnes andělé s lidmi spolu se radují,
nebe i země oslavují památku tvou, svatý Václave,
i my hříšní snažně tě vzýváme:
pros za nás Boha,
aby všeliké bídy a viditelných i neviditelných
nepřátel zbavil nás,
kteří ctíme presvětlou památku tvoji.

Jiný tropar (k přenesení ostatků; 3. hlas)

Svatý mučedníku, kníže Václave,
národa slovanského nebeský ochránce,

pros milostivého Boha,
aby chránil nás a spasil duše naše.

Dodatek k večerní službě

Bohorodičen na »I nyní...« po litijních stichirách

Dílo patriarchy Germana; hlas 5.

Melodiemi písní oslavme Královnu všech, Matku i Panu, jež se sklání shůry, aby požehnáním korunovala ty, kdo ji velebí. Ať se shromáždí králové a knížata, aby jásali v písních nad Královnou, která porodila Krále, jenž se lidumilně rozhodl osvobodit držené ve *spárech* smrti. Pastýři a učitelé, shromáždění chvalme přečistou Matku dobrého Pastýře. Písněmi krasořečnými vychvalujme ji jako: zlatoskvoucí svícen, zářící oblak, prostrannější než nebesa, oduševnělou schránku, ohni podobný trůn Vládce, zlatou nádobu plnou many, uzamčenou bránu, jíž prošel jen Syn, který je Slovem Božím. Té, která je všech křesťanů útočiště, rceme: „Komnato Slova Božího, učiň nás, ponížené, hodnými nebeského Království, neboť nic není nemožno orodovnictví tvému.“

Na liturgii

Blahoslavenství

Na malém vchodu tropar (viz na konci večerní) a kondak:

Kondak sv. Václavu (8. hlas — stichirový)

Klenote Čechů, nádobo ctnosti,
prameni milosti, ochránce před nepřáteli!
Kníže svého lidu na zemi,
věčný králi národa Čechů na nebi!
Tys Křížem zázračně ozdoben,
a sklánějí se před tebou nepřátelé.
O pomoc tě lid tvůj prosí,
zažeň pluky duchů zlých!
Svatý mučedníku, kníže Václave,
ze tmy bezbožnosti vyváděj duše naše,
před trůnem Vševládce se přimlouvej,
abychom dosáhli blaženosti nebeské.

Jiný kondak (k přenesení ostatků; 1. hlas — stichirový)

S andělskými zástupy sloužíš Bohu,
blažený z Jeho nevýslovné krásy a dobroty,
a načerpav z ní dobrodiní daru zázraků,
Václave, kníže náš blahoslavený,
všem, kdo se ke svatosti tvé utíkají s vírou,
jsi pramenem podávajícím uzdravení.

Pořádek zpěvu troparů a kondaků viz typikonální poznámka vzadu.

Prokimen

Spravedlivý veselí se bude v Hospodinu, **I** naději svoji skládá na něho.

Verš: Slyš, Bože, hlas můj, když prosím tebe. (Hlas 7.)

Apoštol: Galat 6,2—8

Alleluja

Verš 1.: Zvolají spravedliví a Hospodin je vyslyší.

Verš 2.: Mnohá jsou soužení spravedlivých, ale Hospodin je ze všech vysvobodí.

Evangelium: Luk 6,17—23

K svatému přijímání

V paměti věčné bude spravedlivý, pověsti špatné nemusí se bát. Alleluja (3 ×). (*Ž 111,6—7*)

Dne 4. března

Přenesení ostatků sv. Václava z Boleslavi do Prahy

Na večerní

Stichiry na »Hospodine, k tobě volám« (1. hlas)

Bůh, jenž chce, aby všichni lidé spaseni byli, shlédl dle přímlovu svatého Václava i na ukrutného bratra jeho. Vždyť pravil Hospodin: „Nežádám smrti hříšníka, ale aby

se obrátil a živ byl,“ a sám Pán Ježíš přikázal až do sedmdesáti sedmkrát odpouštěti hříchy. I dotkl se srdce bratra Václavova. Třásl se děsem Boleslav nad hrůzným skutkem spáchaným, řka bolestí zmučen: „Co jsem to učinil bratru svému? Pro Krista, Pána našeho odpusť mi to, Václave!“ I my s ním kajícně voláme: „Sv. Václave, smiluj se nad námi!“

Bůh, jenž cítí lítost nad špatnostmi lidí, odpustil hřích vraždy Davidovi, když se kál, a nezahubil Boleslava za jeho hrůzný čin bratrovraždy, leč dal mu lhůtu na pokání. Vždyť nejvyšší Hospodin je milosrdný, dlouhotrpělivý a mnohomilostivý a v hojnosti slitování svých přijímá pokání hříšníků, aby spaseni byli. Zvolal Boleslav jako Manases: „Nejsem hoden vzezřítí a pohlédnout na výsost nebeskou, neboť veliká je nespravedlnost má! Sevřeno je srdce mé okovy zlého svědomí a není pro mne úlevy! Vždyť co zlé je před tebou, učinil jsem, nekonal jsem vůli tvou a přikázání tvá jsem nezachoval! Bratře Václave, odpusť mi!“ I my s ním kajícně voláme: „Sv. Václave, pros Boha za nás!“

Nechal kající Boleslav přenést tělo mučedníka Václava do sídelního města Prahy. Před celým národem takto uznává svatost bratra svého a veřejně tím pokání činí, že Václava o život a národ o zbožného a dobrotivého vládce připravil. V neděli syropustní, kdy stará východní tradice velí, aby se na prahu Velkého půstu křesťané druh s druhem usmířili, shledává se po třech letech znovu bratr s bratrem. Zatímco kdysi Václav byl před Boleslavem meči a kopími k zemi sražen, nyní se Václav jako vítěz ve slávě z bitvy domů navrací a Boleslav před ním prosebně na kolena do prachu klesá. I my s ním kajícně voláme: „Sv. Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím!“

Další stichiry

Po zavraždění nevinného Václava ti, kteří s ukrutnou myslí proti svatému Božímu povstali nebo se aspoň svým souhlasem hrozného toho zločinu účastnili, zčásti se rozprchli po místech pustých, od zlých duchů štváni, a zaslouženou smrtí potrestáni, již se neukázali, zčásti pak zchřadli a neplodní zůstali až do smrti. Někteří pak z nich ceníce zuby štěkali jako psi a skřípějící zuby pomřeli. Vždyť praví Pán: „Má jest pomsta, a já odplatím.“ Hrozně trpěl i sám Boleslav, a jat byl přece, ač pozdě, strachem. Avšak kde se rozhojnil hřích, ještě více se rozhojňuje blahať, aby všichni lidé zdejší kajícím zvolali: „Na přímluvy sv. Václava, Kriste, smiluj se nad námi!“ [*Řím 12,19; Řím 5,20*]

Bůh navštívil Boleslava milostí svou a obrátil zatvrzelé srdce jeho na pokání. I poznal svůj hřích, rozpomenul se na Boha s pláčem a vzdycháním, rka: „Bože, pomoz mně hříšnému a buď mi milostiv.“ Po Božím pokynu lidem ve snách rozkázal sluhům svým, aby v noci přenesli tělo blaženého knížete Václava do Prahy, rka Bohu slovy Davida: „Zhřešil jsem a co zlé je před tebou, učinil jsem! Omyj mne od nepravosti mé a od hříchu mého očisti mne, neboť nepravost svou já znám. Zbav mne viny za prolití krve!“ Styděl se však před lidmi, proto v noci chtěl vše stihnout a krutě hrozil sluhům zabitím, kdyby úkol do jitra nestihli. Bůh mu však skrze Václavovy zázraky srdce obměkčené stvořil, takže Boleslav posléze kajícím se všemi zvolal: „Na přímluvy sv. Václava, Kriste, smiluj se nad námi!“

[*Ezech 11,19; 36, 26; Ž 50.*]

Tři léta odpočívalo tělo umučeného v zemi. Pak zjevilo se vnuknutím Božím ve snách lidem některým, že má být do chrámu sv. Víta přeneseno. Za půlnočního ticha s bázní otevřeli hrob a vzácné tělo na vůz položili. Přes rozvodněný potok však bez mostu či lodi nemohli přejít a bezradně se

zastavili. Vtom pozvedli oči a hle, podivuhodnou mocí Boží vůz stál na druhém břehu a nikde se ho nedotkla vlhkost vody. Podobně i řeku Vltavu jen zázrakem Václavovým překročili. Po uložení těla Václavova v chrámu bylo spatřeno, že do poslední tkáně zůstalo neporušeno, všechny rány zaceleny, takže jen stopy jizev byly patrné, s výjimkou rány zasazené mečem bratrovým, která byla otevřená a z níž bylo vidět prýštit krev. Nesčíslná znamení dalších zázraků se poté stala, takže věřící se ocitají v blahém vytržení a na nevěřící padá děs a hrůza. I my kajícně voláme: „Na přímluvy sv. Václava, Kriste, smiluj se nad námi!“

Sláva... (1. hlas)

V době svaté čtyřicátnice smiřují se lidé s Bohem, pokání činíce, když nejprve si odpustili navzájem, čím se proti sobě prohřešili. Zmučený výčitkami Boleslav uvažoval: „Prolil jsem krev nevinnou.“ Když tělo knížete našeho z Boleslavi do Prahy přinesli, navrátil se tím Václav, ověncen nebeskou slávou, domů z vítězné bitvy mučednické. Kál se pak bratrovrah veřejně před lidem svým a Václava o smilování prosil. Neděli syropustní, zasvěcenou všeobecnému usmíření, zvolil, aby mučedníka proslavil a jeho odpuštění si od něj vyprosil. Smířen s bratrem volal k Bohu v době postní: „Daruj mi úlevu, Hospodine, nezapomej mne s nepravostmi mámi. Vždyť ty, Bože, jsi Bůh kajícníků; na mně zjevíš všechnu dobrotivost svou, když spasíš mne, ač nehoden jsem!“ S ním i my voláme: „Na přímluvy sv. Václava, Bože, slituj se nad námi, hříšnými!“

I nyní...

Bohorodičen dle typikonu (str. 23). Vchod s kadidlem

Vše ostatní dle služby k 28. září.

Tropar a kondak k přenesení ostatků je též na konci služby k 28. září (nebo v následující příloze s notací).

Poznámka o typikonu služby k sv. Václavu

Služba sv. Václavu je koncipována jako svátek velikého světce, který můžeme v pravoslavné hierarchii důležitosti svátečních dnů zařadit mezi ty, které jsou v bohoslužebných knihách označeny ✚ (křížkem bez půlkruhu), což odpovídá svátku významného místního světce (takto jsou i v Ruské církvi označeny dny slavných ruských svatých). Dle bohoslužebné ústavy (typikonu) pravoslavné církve to znamená službu s polyjelejem a je-li to vůle představeného, může být i s bděním (kde je chrám zasvěcen tomuto světci, mělo by bdění jistě být; hymny pro jitřní bohoslužbu však zatím nejsou). Zcela jistě se však předpokládá liturgické uctění svátku sv. Václava velkou večerní s litíjí a žehnáním chlebů, což se koná v předvečer svátečního dne. Všechny k tomu náležející stichiry jsou zde k dispozici.

Sv. Václav má v roce dva dny příhodné k uctívání jeho památky. Den zesnutí a den přenesení (translace) svatých ostatků (což se v pravoslavném světě obvykle označuje jako „nalezení svatých ostatků“ a je to buď předzvěstí kanonizace či přímo jádrem tohoto aktu). U významných svatých bývá zvykem světit oba tyto dny jako jejich svátek.

Hlavní svátek sv. Václava v den jeho umučení – 28. září / 11. října. Tento den je dle pravoslavného kalendáře také památka ct. Charitona Vyznavače. Služba sv. Charitonovi a ostatním svatým toho dne se překládá na jindy (dle rozhodnutí představeného). V předvečer tohoto dne se na velké večerní koná pouze služba sv. Václavu. * Na večerní se slouží takto:

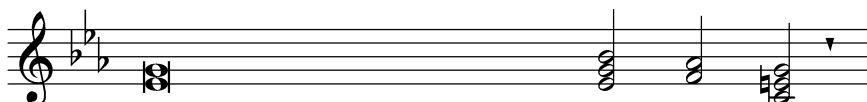
Je-li to zároveň předvečer neděle, pak stichiry na „Hospodine, k tobě volám“ na 10; nejprve bereme z oktoichu (dle nastupujícího hlasu) tři stichiry nedělní, jednu východní (Anatoliovu). Po těchto čtyřech nedělních stichirách bereme z této služby šest stichir svatému Václavu. • Není-li předvečer neděle, postupujeme takto: stichiry na „Hospodine, k tobě volám“ na 8, což vyžaduje první a čtvrtou stichiru číst dvakrát. • „Sláva“ sv. Václavu. Po „I nyní“ se zpívá dogmatik dle hlasu „Slávy“ (čili 1. nedělní bohorodičen z oktoichu dle hlasu, na který se zpívala předcházející stichira) (Je-li předvečer neděle, tak místo toho dogmatik příslušného nastupujícího hlasu.) Vchod. • Prokimen dle dne v týdnu a paremije, které jsou zde uvedeny. • Litijní stichiry jak jsou zde uvedeny včetně „Sláva“. Po „I nyní“ zpívat bohorodičen uvedený v příloze. • Stichiry na stichovně: je-li předvečer neděle, berou se stichiry nedělní, pak „Sláva“ sv. Václavu a po „I nyní“ nedělní bohorodičen na stichovně podle nastupujícího hlasu; • není-li předvečer neděle, čtou se všechny tři stichiry na stichovně sv. Václavu, pak „Sláva“ sv. Václavu, pak

Příloha s notací

Tropar sv. Václavu ke dni jeho mučednictví – 28. září

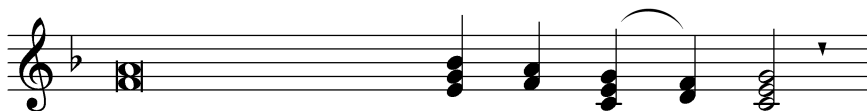
(4. hlas – troparový)

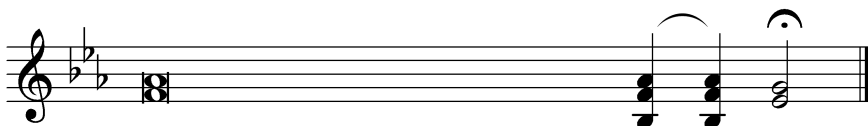
1.	Dnes andělé s lidmi spolu se	ra - du - jí,	➔
2.	I my hříšní snažně tě	vzý - vá - me:	
3.	aby všeliké bídy a viditelných
i neviditelných nepřátel	zba - vil nás,	

Kondak sv. Václavu

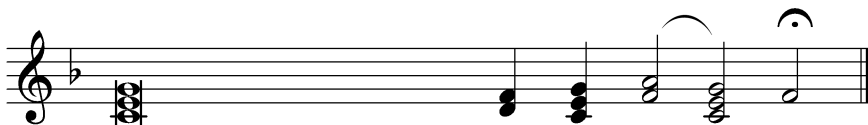
(8. hlas – stichirový)

1.	Klenote Čechů, ná-	do - bo	ctno - sti,	➔
2.	Kníže svého	li - du	na ze - mi,	
3.	Tys Křížem zá-	zrač - ně	o - zdo - ben,	
4.	o pomoc tě	lid tvůj	pro - sí,	
5.	Svatý mučedníku,	kní - že	Vác - la - ve,	
6.	před trůnem Vševlád-	ce se	při - mlou - vej,	

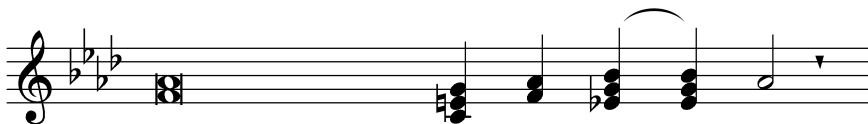
1. nebe i zeme oslavují památku tvou, svatý Vác - la - ve.
2. pros za nás Bo - ha,
3. kteří ctíme přesvětlou památku tvo - ji.

1. prameni milosti, ochránce před ne - přá - te - li!
2. věčný králi národa čes- ké - ho na ne - bi!
3. a sklánějí se před tebou ne - přá - te - lé.
4. zažeh plu - ky du - chů zých!
5. ze tmy bezbožnosti vyváděj du - še na - še,
6. abychom dosáhli blaže- nos - ti ne - be - ské.

Tropar sv. Václavu ke dni nalezení svatých ostatků – 4. března

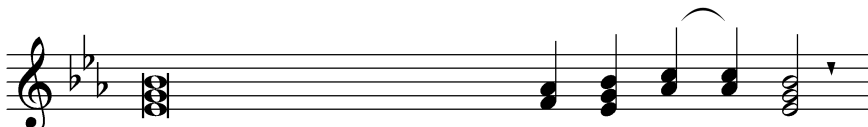
(3. hlas – troparový)

1. Svatý mučedníku, kní - že Vác - la - ve, ➔
2. pros milosti- vé - ho Bo - ha,

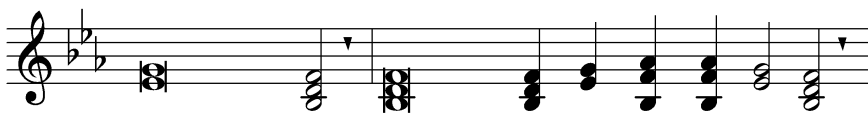
Kondak sv. Václavu ke dni nalezení svatých ostatků – 4. března

(1. hlas – stichirový)

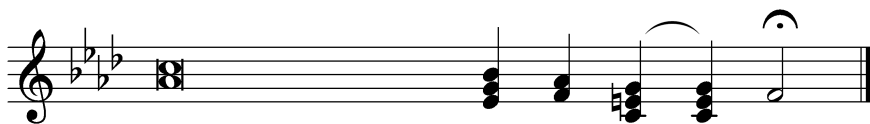

1. S andělskými zástupy slou - žíš Bo - hu ➔
2. a načerpav z ní dobrodiní da - ru zá - zra - ků,
2. všem, kdo se ke svatosti tvé utí- ka - jí svi - rou

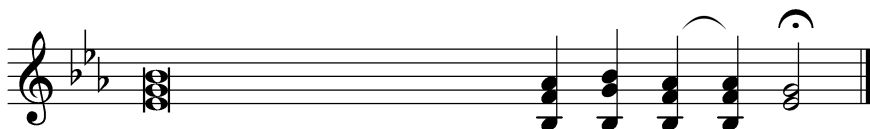
Prokimen

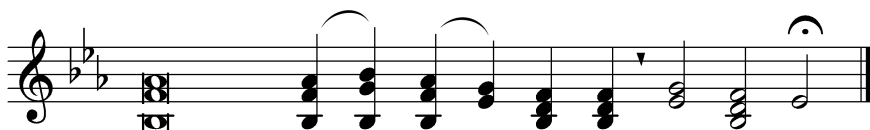
- Spravedli- vý veseliti se bu - de v Hos - po - di - nu, ➔

1. národa slovanského ne- be - ský o - chrán - ce,
2. aby chránil nás a spasil du - še na - še.

1. blažený z jeho nevýslovné krásy a do - bro - ty,
2. Václave, kníže bla - ho - sla - ve - ný,
3. jsi pramenem podávajícím u - zdra - ve - ní.

naději svo - ji sklá - dá na ně - ho.

„I nyní“ a bohorodičen na stichovně nedělní dle hlasu „Slávy“ (tedy z oktoichu dle hlasu předcházející stichiry). **” Tropary po Otčenáši při požehnání chlebů: je-li předvečer neděle**, pak „Raduj se, Bohorodice Panno“ (dvakrát) a tropar sv. Václavu (jednou) [tak je to dle typikonu pro službu celého bdění; koná-li se jen velká večerní s litíjí bez bdění, pak tropary v předvečer neděle takto: nedělní, sv. Václavu, „Raduj se, Bohorodice Panno“]. Jestli se z nějakých důvodů nekonala litíje, ale slouží se jen velká večerní bez požehnání chlebů, pak v předvečer neděle tropary: nedělní, „Sláva“ sv. Václavu, „I nyní“ propustný (tj. závěrečný) bohorodičen z oktoichu dle hlasu nedělního troparu. *** Není-li předvečer neděle**, pak při požehnání chlebů: tropar sv. Václavu (dvakrát), pak „Raduj se, Bohorodice Panno“ (jednou). Jestli se z nějakých důvodů nekonala litíje, ale slouží se jen velká večerní bez požehnání chlebů, pak po Otčenáši tropary: sv. Václavu, „Sláva... I nyní...“ propustný (tj. závěrečný) bohorodičen z oktoichu dle hlasu troparu sv. Václava.

* Pokud je chrám zasvěcen sv. Václavu a jeho svátek připadne na neděli, koná se vše, jak je uvedeno výše. Na liturgii: prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání se berou jen Václavu.

” Tropary při žehnání chlebů se zpívají bez »Sláva...« »I nyní...«

” Služba ct. Charitonovi či dalším svatým, kteří mají toho dne památku, se může konat např. na malé večerní před velkou večerní.

* **Na liturgii** (v chrámu zasvěceném některému svatému, tj. nikoliv svátku Páně či Bohorodice). **Je-li neděle** – tropary na malém vchodu: nedělní, chrámu a Václavu. Kondak nedělní, chrámu, »Sláva...« kondak Václavu, »I nyní...« „Nezahanbitelná zastánkyně...“ (Pokud je chrám zasvěcen svátku Bohorodice, pak se jeho kondak vždy přesouvá na závěr a zpívá se místo „Nezahanbitelná zastánkyně“). Prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání – nedělní a Václavu. **” Není-li neděle**: začátek liturgie a blahoslavenství jako v neděli. Tropary na malém vchodu: chrámu a Václavu. Kondaky: chrámu, »Sláva...« Václavu, »I nyní...« „Nezahanbitelná zastánkyně...“ (*Je-li chrám zasvěcen Bohorodici, pak se místo kondaku „Nezahanbitelná zastánkyně...“ vždy bere kondak chrámu, který se tudíž přesouvá na závěr zpěvu kondaků.*) Prokimen, apoštol, evangelium a zpěv ke svatému přijímání – Václavu.

* Zvláštní typikonální případ: je-li chrám zasvěcen sv. Václavu a jeho svátek připadne na neděli, slouží se téhož dne večerní s opuštěním chrámového svátku. Postup večerní je jako u tzv. „všednodenní“. Stichiry se berou takto: na prvních stichirách se berou nejprve 3 stichiry sv. Václavu a pak 3 stichiry svatému následujícího dne. „Sláva“ Václavu. „I nyní“ dogmatik dle hlasu „Slávy“. Vchod není. Světlo tiché. Prokimen dne. Paremijs se neberou. Hned následuje: „Dejž, Hospodine, abychom večer tento...“ a poté prosebná ektenie. Litíje není. Stichiry na stichovně – Václavu. „Sláva“ Václavu. „I nyní“ nedělní bohorodičen dle hlasu Slávy. Tropary po Otčenáši: Václavu. „Sláva“ a tropar svatému násle-

dujícího dne. „I nyní“ nedělní propustný bohorodičen dle hlasu Slávy. Následuje ektenie a propuštění. (Opuštění chrámového svátku se nekoná, je-li následujícího dne svátek nebo památka světce s polyjelejem nebo bděním, což však není případ dnů následujících po památkách sv. Václava.)

Svátek památky přenesení svatých ostatků mučedníka Václava – 4. / 17. března.

Den přenesení ostatků může vzhledem k pravoslavné paschálii připadnout mezi čtvrtek syropustního týdne a středu 5. týdne velkopostního (platí pro nepřestupný rok). U nového kalendáře mezi pátek týdne před nedělí marnotratného syna a čtvrtek 3. týdne velkopostního (platí pro nepřestupný rok).

V případě, že svátek sv. Václava padne na středu či pátek týdne před nedělí syropustní, kdy se nekoná liturgie, může se (jakožto významný svátek místního světce) přenést na předcházející den. Pokud připadne na všední den ve velkém půstu, může se konat liturgie předem posvěcených Darů. • Případně-li však na první tři dny velkého půstu, nekoná se v předvečer liturgie předem posvěcených Darů, ale svátek se může přenést na syropustní neděli.

” Není-li půst, slouží se velká večerní: Blažený muž, stichiry na »Hospodine, k tobě volám« na 8 – všechny převzít ze služby k přenesení ostatků sv. Václava (první dvě dvakrát). Sláva... Jak je tam uvedeno. Po „I nyní...“ dogmatik podle hlasu Slávy. • Další části: paremije, litijní stichiry a stichiry na stichovně převzít ze služby k 28. září. • Tropar k přenesení ostatků sv. Václava (uveden u služby k 28. září). »Sláva...« tropar druhému svatému dne. »I nyní...« a nedělní závěrečný bohorodičen podle hlasu Slávy. ” Je-li předvečer neděle, pak na stichiry »Hospodine k tobě volám« na 10: nejprve bereme z oktoichu (dle nastupujícího hlasu) tři stichiry nedělní, jednu východní (Anatoliovu). Po těchto čtyřech nedělních stichirách bereme z služby k přenesení ostatků sv. Václava šest stichir: »Sláva...« ze služby přenesení ostatků. • Litije sv. Václavu (z 28. září). Stichiry na stichovně nedělní, ale »Sláva...« sv. Václavu (z 28. září). • Po Otčenáši tři tropary; je-li litije, pak: nedělní, přenesení ostatků a »Raduj se, Bohorodice Panno...« Není-li litije, pak tropary: nedělní, přenesení ostatků a závěrečný nedělní bohorodičen dle hlasu nedělního troparu; • V ostatním je vše podobné, jako při službě 28. září.

” V půstu na liturgii předem posvěcených Darů: stichiry na »Hospodine, k tobě volám« na 10; nejdříve stichiry z triodu (např. 6) a Václavu první čtyři ze služby k přenesení ostatků; nejsou-li k dispozici všechny stichiry z triodu, možno je nahradit dalšími stichirami sv. Václavu z této služby. Vchod. Světlo tiché. Prokimeny. Paremije dne a po nich tři paremije Václavu (z této služby). A dále se pokračuje v liturgii předem posvěcených Darů jako obvykle.

Poznámka k typikonu

Znění typikonální poznámky pro aplikaci stichir k svátku sv. Václava je z valné části převzato od autorů služby světiteli mučedníku Gorazdovi, stejně jako jejich návrh zařazení liturgického uctívání největších českých světců v hierarchii církevních svátků.

Poznámka ke stichirám sv. Václavu

Stichiry zde mají skoro dvojnásobnou délku oproti běžně uváděným starým stichirám v mineji. Je tomu tak z těchto důvodů: 1.) u nově skládaných služeb svatým to ani ve světě není vzácnost; 2.) narozdíl od dávno skládaných — dnes již klasických — minejních stichir je v posledních dobách tendencí zachytit ve stichirách život svatého nikoliv jen v nárážkách, ale popisnějším způsobem (vidíme zřetelný posun od lyričnosti k epičtějšimu rázu nové hymnografie); 3.) v našich podmínkách, kde se neslouží jitřní (resp. všenoční bdění), je velká večerní vlastně jedinou službou oslavující památku světce hymny speciálně jemu složenými, a proto je jediné žádoucí rozšířit jejich obsah a protáhnout poněkud délku služby (při pomalém čtení stichir to může prodloužit dobu služby přibližně o pět až deset minut); 4.) z misijního hlediska je jistě přínosné, když se věřící skrze recitaci stichir nejen pomodlí, ale i poučí o životě našich světců; znalost jejich životů není totiž v našem prostředí ani zdaleka samozřejmostí; 5.) takové obsáhlejší stichiry mohou v našich chrámech zaznít jen několikrát do roka, a tak se bude vždy jednat o jev výjimečný, jenž nemůže na škodu býti.

Zdrojem pro sestavení textů stichir byly autentické historické prameny – tj. světecké životopisy zvané jako svatováclavské legendy (1. a 2. staroslověnská legenda o svatém Václavu, latinská legenda o sv. Václavu „Crescente fide Christiana“; „Legenda Gumpoldova“; Kristiánova legenda; proložní legenda o sv. Václavu). Některé současné hypotézy historiků jsou jistě zajímavé a v mnohém podnětné, leč jako podklad pro bohoslužebné uctívání jsou prioritní autentické historické záznamy.

K objasnění motivů jednání bratrovraha Boleslava ohledně translace ostatků sv. Václava přispěl zásadním způsobem pravoslavný církevní historik prot. prof. Pavel Aleš, který objevil umístění dne 4. 3. 938 ve východním pohyblivém paschálním kalendáři na syropustní neděli, což zároveň určilo dříve sporný rok Václavovy mučednické smrti (r. 935).

Poznámka k 1. paremiji: * = V orig. Chettim, Chittim, Citim – starověké jméno pro Kýpr (viz např. Josef Flavius). ** = V orig. Kedár, Kidar; jedná se o kočovné Araby, saracény, žijící na poušti (B21 překládá jako: beduíni). Kédar byl druhý syn Izmaele (Gen 25,13), otce Arabů.

Použitá ikonografie © Jana Baudišová

www.pravoslavni.cz/jana.baudisova

V Jihlavě k jarnímu svátku sv. Václava 2011–20–23 (v. 0.61)